

LINNÉ, CARL VON

Minne af Johannis Moraei ... lefnad

[Stockholm
1742

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

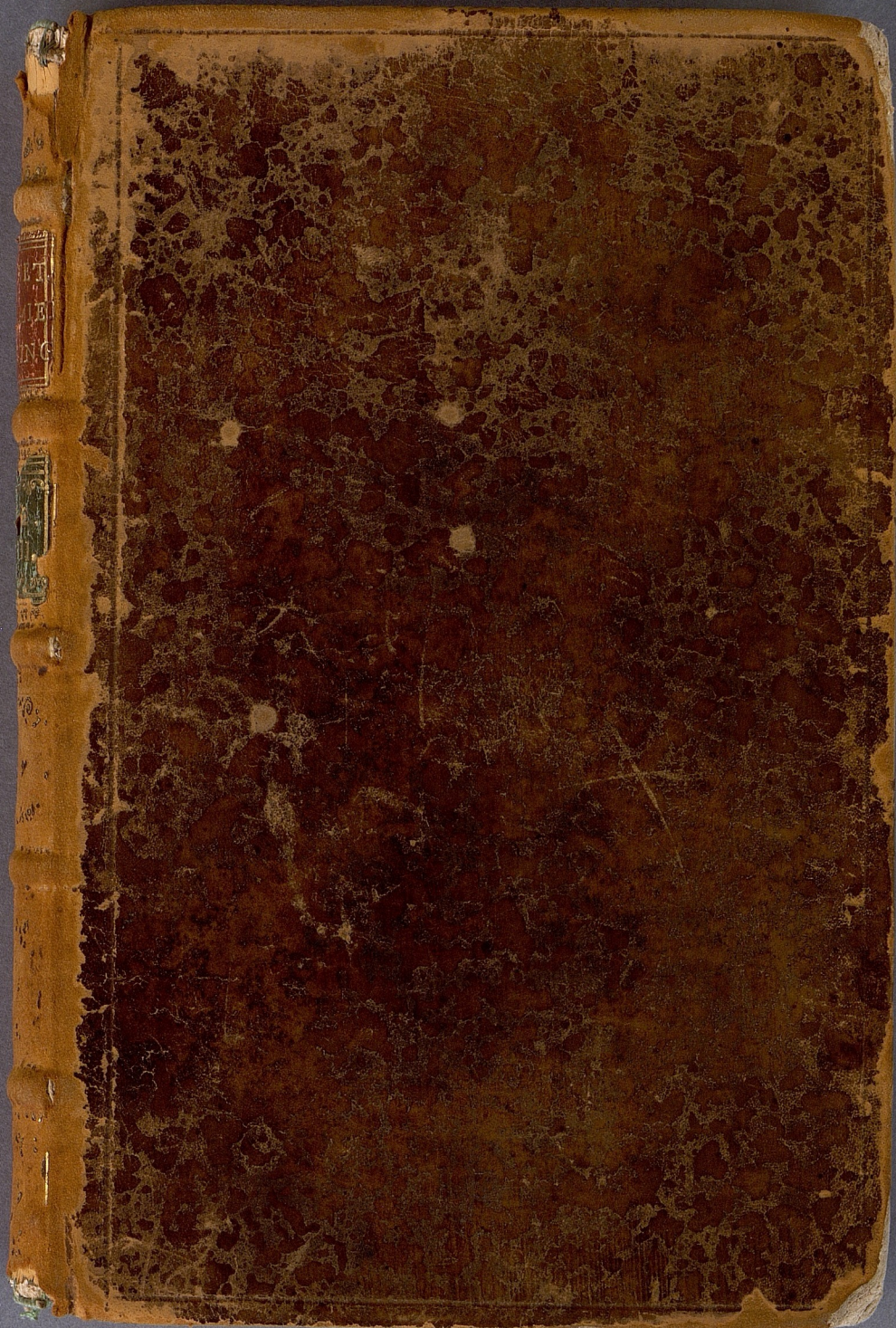
Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken. EOD erbjuder åtkomst till digitaliserade dokument enbart för personlig, icke-kommersiell användning. För annan användning vänligen kontakta biblioteket.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

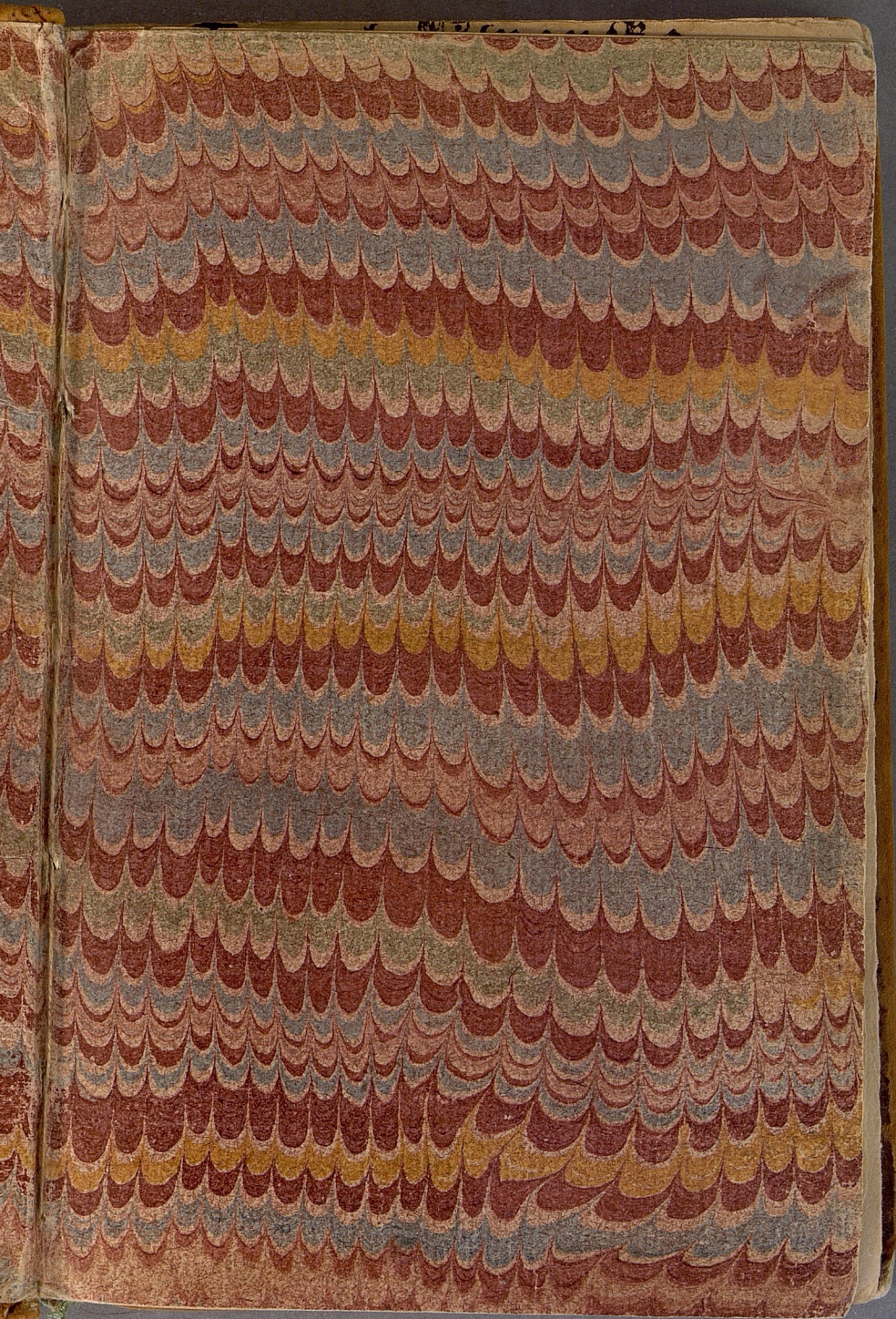
Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.
Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu>

Kongl. Biblioteket.
STOCKHOLM.

Lärda sällsk.

1700 - 1829

Skafningen sker, och kan höjas eller fallas genom
de uppa densamma gjorde hål.

Minne

AF

JOHANNIS MORÆI

DOCTORIS Medicinæ, PRACTICI apud Cu-
primont., POLIATRI Falunensis, ASSES-
SORIS Reg. Coll. Med.

Soc. Acad. Reg. Scient.

Lefnad.

SÅ fågnelsamt det är, at förkofra sig, så okårt
är det, at mista det man gärna wille åga.

Kongl. Wetenskaps Academien har för-
farit bägge: då hon fick Assessoren Herr
Doct. JOHAN MORÆUS til Ledamot, men må-
ste nu såkna honom, sedan han, genom den ti-
meliga döden, gått från det owaraktiga til det som
beständigt är.

Wid detta tilfället har Kongl. Academien, ef-
ter Grundreglornes lydelse, bordt korteligen läm-
na följande berättelse, om denna sin wårda Leda-
mots Födelse, Lefnad ock Afgang.

Magist. PETRUS JONÆ Helmingius, war for-
dom Pastor i Mora, sedermera Probst i Falun;
des Barn kallade sig *Moræer*.

Rådman DANIEL ISAKSSON, Senior wid Falu
Grufwerätt, bodde på Sweden wid Falun; hans
Barn kallade sig *Swedbergar*.

Krono-

Krono-Befallningsman JOHANNES MORÆUS i Falun, *Petri Jonæ* Son, war gift med BARBARA *Daniel Isaksföns* Dotter, ock ågde med henne fiu Barn: Mannen dog 1678, medan Barnen ännu woro omyndiga, ock lämnade Enkan uti widlöf-tighet.

1672 den 9 Martii, blef wår JOHANNES MORÆUS född, ock war nåst det yngsta af sina Föräldrars Barn. Nu ehuru han sex år därefter wardt Faderlös, ock Modren syntes ej hafwa ut-wåg nog, at käfta på, så mycket, som behöfdes, til hans npsöstran: så gjorde likwist hans snillegäf-wor ock hug til Boken, en sådan lindring uti Mo-drens utgift ock et sådant hopp om hans fram-steg, at Modren hölt honom med nöge i Scholan: ty de förståndige sägo det han skulle med tiden lägga å daga, at dygden är det rätta Adelskap, ock snillegäf wor de rätta hielpemedel.

1685, då Biskop Carlsson, visiterade i Falu Trivial Schola, fick han et sådant tycke för den-na wår Johannes ock hans quickhet, at han lät flytta honom til Classen quartam, fram om alla Cameraterne, bland hwilka han förut hade sista rummet.

1686 När då warande Regiments-Pastören wid Kongl. Gardet i Stockholm, Mag. *Jesper Swedberg*, besökte sin födelse ort, ock märkte sin Systersöns makalösa Minnes gäf wor, så tog han honom til sig, ock lät honom därjemte niuta un-derwisning i Scholan.

1688 Efter halfannat års Scholegång i Stock-holm, wardt wår unga Johannes, af sin Morbro-der Swedberg beforderader til Apotheket *Swanen*,

at lära Apothekare-konsten: ock ehuruwål han därstädes, i halfnionde år, ej hade de bästa dagar; så wille likwilt, den höga styrelsen, på sådant sätt, bana honom vägen, at framdeles rätteligen kunna använda de läkedomar, som han, genom tilredelsen, hade förut lärdt känna, til skick, kraft ock wärkan.

1696 Skref *Jesp. Swedberg*, då Prof. Theol. Primar. i Upsala, denna sin Systerson til, med begäran, at han wille komma til Upsala, ock taga an des Söner til under wisning, i Bokliga konster. Nu tykte wål wår Moræus, at han i de nys förflutne åren, blifwit något owan wid Boken, men wille dock hållt lyda sin hulda Morbrors behag ock kallelse: Han lämnade alltså Apotheket, reste til Upsala, ock tog emot Disciplinerna; men studerade därjemte idkesamt i Medicinen, ock hörde Professorernes, Rudbecks ock Robergs, föreläsningar, med sådant alfware, at han dymedelst samlade goda Grunder til Läkare konsten.

1702 Då Upsala Stad, genom Wädeld, lades i aska, miste wår Moræus all sin samling, af Böcker ock Skrifter, jämte annan Egendom, som han då, dyrt nog, kunnat förwårfwa: Icke des minder, for han fort i sit påbegynta företagande.

1703 den 12 Maji, wisade han prof af sin witterlek, genom en public Disputation, de *Vitriolo*, under Prof. Robergs Präsidium.

Straxt därefter, fick wår Moræus, af Doct. *Jesp. Swedberg*, 100 R:dal. til skänks, jämte trogne råd, at göra sig färdig til Utländske resor. Detta war et prof, af wår kära Moræi skicklighet, at förwårfwa ock be. alla sin lärda Morbrors ynneft:
det

det war ock et bewis, af Doct. Swedbergs huldhet för sin quicka Systersföns fortläpande, oakadt den stora Wädelden, hade kort förut, afhändt Doctorn all Egendom, ock likförm betagit honom all utwäg til hiälpfämhet.

Wår goda Moræus gjorde sig altså refefärdig, gick om höften, det siltämde året, til fiös från Stockholm, blef af storm drifwen både til Gotland ock öland: men kom likwist, efter utständen fara, lyckeligen til *Amsterdam*.

Några dagar därefter, för wår Moræus til *Leyden*. hörde därstädes, et helt år. den stora Läkaren, då Prælectoren *Bærhaawe*, ock tillika med honom flitigt biwistade Nosocomierne.

Wår witra Moræus wiste wäl, at Theorie utan Practike, är lik en Grundwal, föm aldrig får Hus ock Tak öfwer sig, ty uppehölt han sig i *Amsterdam*, under ferierne, ock handterade där Praxin Medicam, hwarigenom han, utom en god öfning, skaffade sig penningar til underhåll, öfwer Terminerne i *Leyden*.

1704 Fick wår Moræus åter röna sin kåre Morbrors omwårdnad; ty Biskopen i Skara, Doct. *Jesp. Swedberg* längtade efter hans hemkomst ock skickade honom 50 R:dal. tilhanda, at hiälpa sig därmed på hemresan; men den kloka Moræus, wille ännu inhämta något mera, uti *Anatomicis* ock arte *Obstetricia*: därföre reste han genom *Flandern* til *Paris*, at höra *Petiti* ock *Lery*.

Siltämde år den 10 Dec. fick wår Moræus Kongl. Maj:ts fullmägt, at wara Provincial-Medicus, den första, i *Skaraborgs Höfdingedöme*.

1705 Reste wår wårda Moræus til *Rheims*,

dårest han, efter aflagde prof, den 14 Jan. samma år, blef *Doctor Medicinæ*: Promotore *Ægid. Culoteau*.

Hår ifrån förfogade sig vår Doct. Moræus på hemresan, genom Flandern och Holland; men i *Sluis* måste han sitta sex Wæckor fången, uti Holländska Armeén, efter han war kommen från fiendelig ort. Från Amsterdam gick han siðwägen til *Hamburg*, kom därifrån lyckeligen hem til Sverige, ock antog sin tilhöriga beställning.

1708. Sedan Doct. Moræus på fierde året wilstats i Skara, ock uti sin träffeliga Morbrors hus, niutit så godt som en Son, fick han kallelse ock Transport, til sin födelse ort. at wara *Medicus wijd Falu Bårgslag*, efter Doct. Carl Fridr. Belou.

1709 den 22 Feb. fick han lika Fullmägt, at wara *Stads Physicus* i Falun.

1715 den 24 Feb. gifte sig Doct. Moræus med *Elisaberh*, Rådmannens, Hans Israëlsföns, äldre Dotter, på Kornås. Hon måste nu i Enköpings län sakna sin liuf wa Mans samwaro. Under warande äktenkap äro de begåfwade med siu Barn: 1. Sara Elisabeth; 2. Johannes; 3. Johannes; 4. Anna Christina; 5. Barbara Catharina; 6. Petrus; 7. Daniel. Den 1, 3, 4, 6. äro ännu i lifwet ock likna sina Föräldrars dygd, ty den äldsta Döttren Sara Elisabeth är gift med Professor Carl Linnæus i Upsåla, ock har skaffat en sådan Måg at en sådan Swårfar.

1720 blef Doct. Moræus hedrad med *Assessors* character.

1739 då denna Wetenskaps Academien tog sin första början, blef Assessor Moræus kallader til *Academicens Medlem*: ock fast han då redan war at

af ålder ock bräcklighet nog betagen, så har han icke des mindre lagt å daga, at hans hug til Academiens, ja det al'männas tjänst, ock hans skiklighet, at göra gagn därwid, har i alla måtto swarat emot Academiens til honom hafde förtroende. De nyttiga Rön, som han insändt til Academien, kunna ses af Handlingarna för år

1739. pag. 41. Om Stormhatts blom-
mans gift.

1742. pag. 28. Om Falu-Ångs skötsel.

1742. Wår wårduga Ledamot Moræus nalkas ändteligen til slut af sit lefwerne: ty sedån han länge hade förswagat sin Lefwer ock Miälta genom tryckande; så wål af dagelig ock nästan outhållig läsning, som af alwo adstricta, de ålderstegnas arsiuka; så stadnade han först på året uti en lindrig Feber, som wål förswan, men krafterna kommo icke igen. Han märkte omsider sielf, at metastasis febrilis fatt sig til de förswagade viscera, Lefren ock Miälten, efter han ej tålde ligga på sidorna, utan på ryggen. Nu bruktes wål tjänliga Medicamenter; men man wet, at Låkedomarna åro sielfwa underkastade förgångelighetene, därföre kunna de ej förtaga döden, eller göra wåra kroppar oförgångeliga. Altså togo hans krafter mer ock mera af, så at han likfom twinade bort. Sluteligen lämnade wår ålskeliga Moræus detta lifwet den 29 Nov. 1742. klockan 3. om Morgonen, på sin Gård Sweden wid Falun. Den 10 därpå följande Dec. wardt hans Lekamen med tilbörlig heder begrafwen i Falu Nykyrka.

Således hafwa wår Sal. Affessor Moræi dagar ock år, efter 70 års wandring på Jorden, tagit ån-

da; men hans åminnelse, hans heder ock frågdt skal blifwa waraktig ock fortplantas in til siuttio slågter.

Wi dragom os ock til minnes, at Doct. Moræus war til wäxten medelmättig hög; han war grott, köttfull, fast, rak ock mörklagd.

Han war from; han rördes ej af lyckan; han hölt ord ock aftal helige; han förflöste ej sit goda.

Han war alfvarsam i alt sit wäsende i hus, i kläder, i upförande, i tal, i omdöme ock sinnelag.

Han tolte ej någon flygtighet, nyfikenhet, klemoghett, flärd eller öfwerflöd.

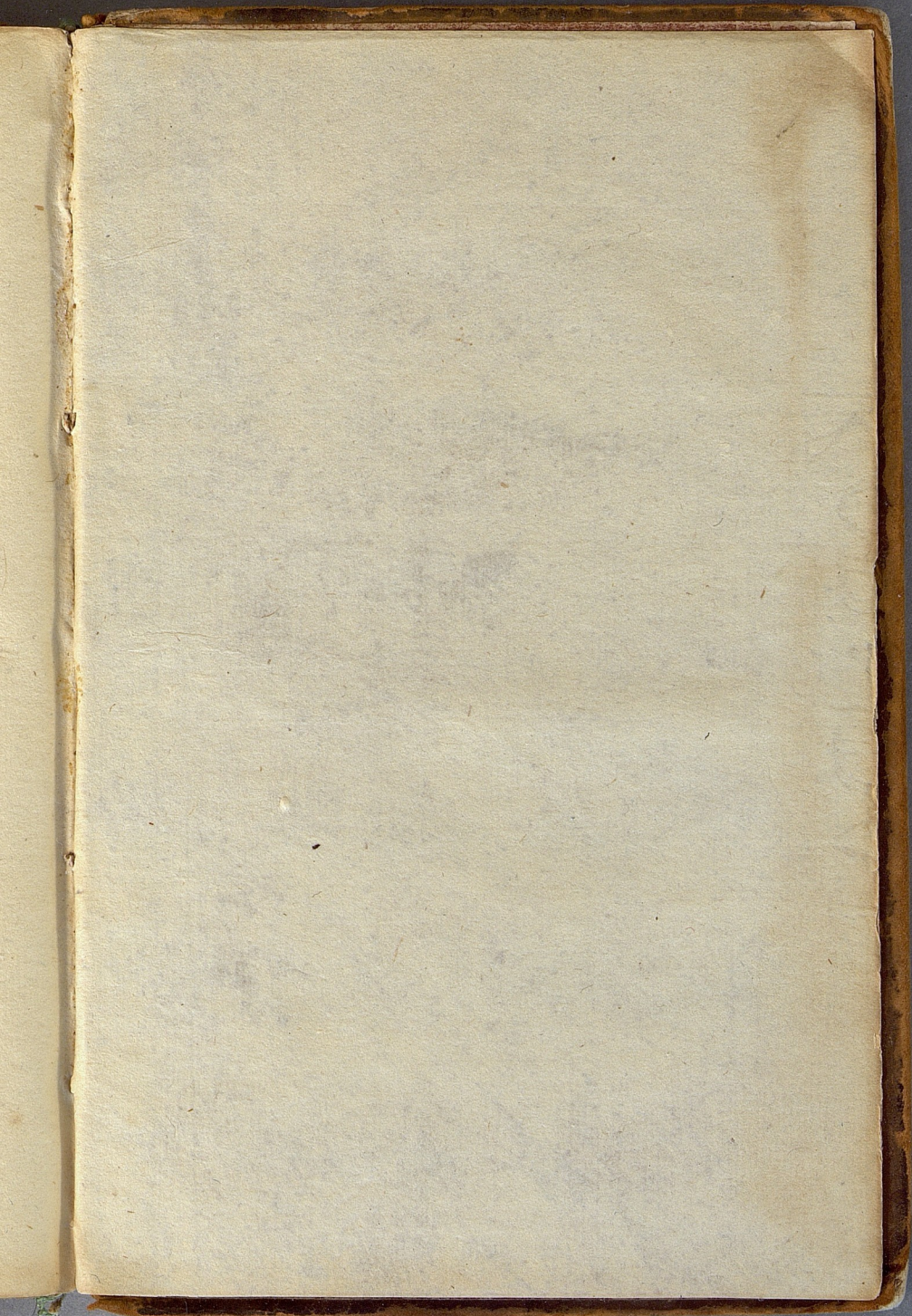
Han talade gerna om Lärda ock lärdas Handlingar: samt läste gerna deras skrifter ock arbeten, hälfst dem som woro practiske ock chymiske.

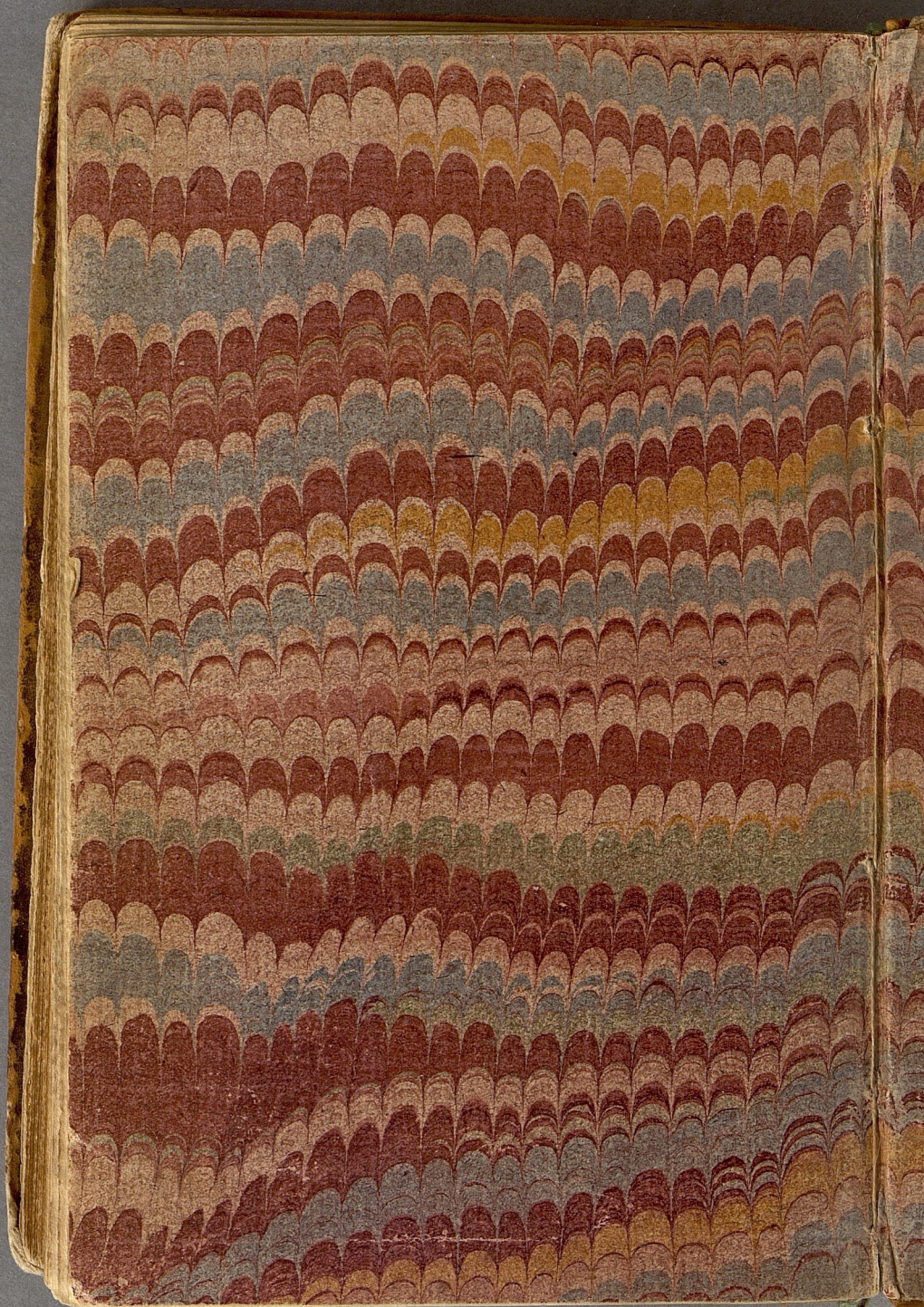
Han war Medicus, Mechanicus, Sectator af Boerhaawen, ock ägde mycken förfarenhet: Han war säkert af Swenska Medicis, på sin tid; en ibland de käckaste ock lyckeligaste, därföre han ock ägde stor tillit ock mycket förtroende i sin praxi medica.

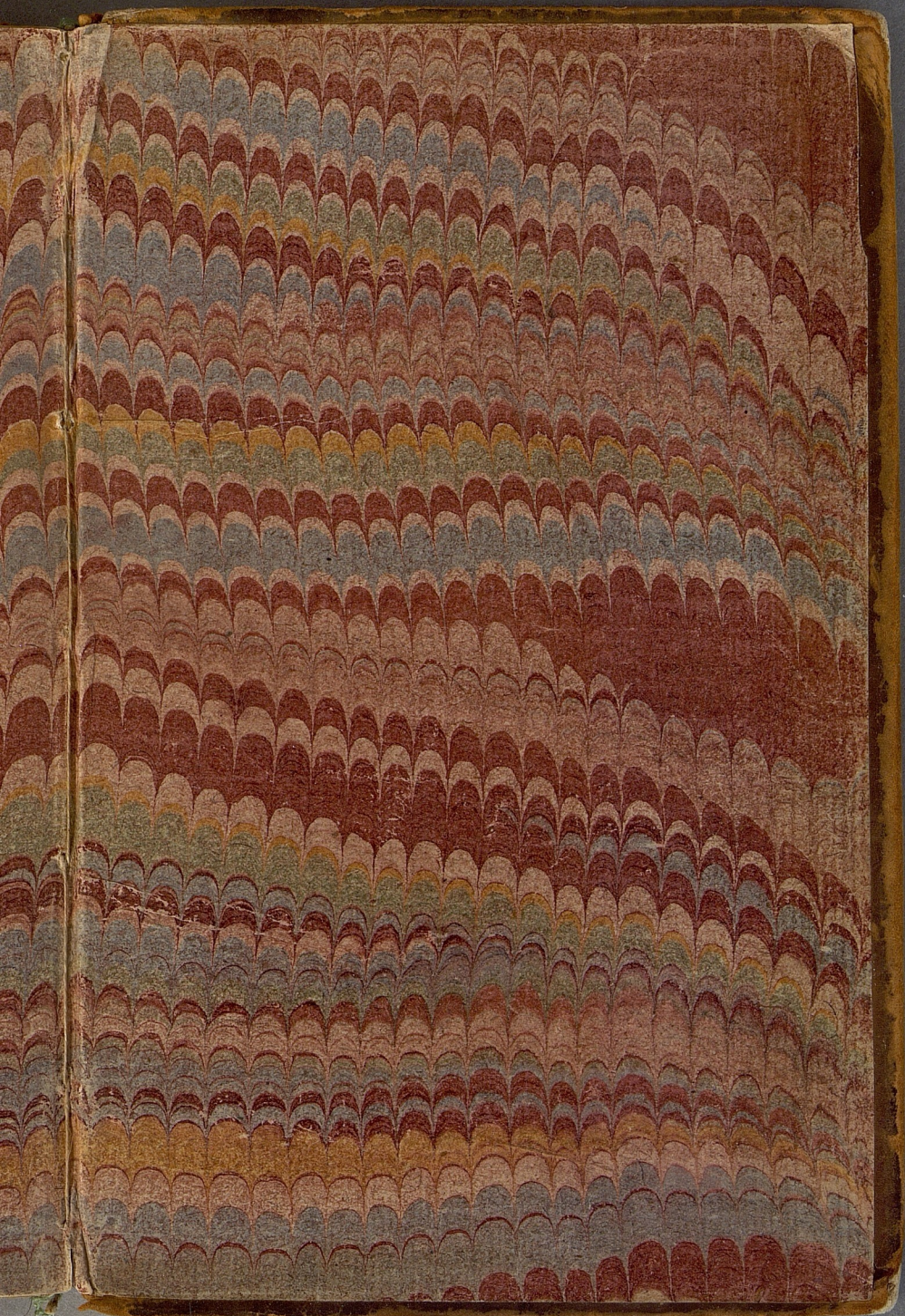
Os har det älegat, at förtälja detta i fanning, ej så mycket för det, at öka den Dödas beröm; ty det kan desutom ej minskas: utan fast mera därföre, at de framfarnas dygd, witterlek, idoghet, flögder ock Mannawett, må tiåna dem lefwandom til eftersyn ock upmuntran, at använda den stac-

loga lifstiden, Gudi, sig sielfwom ock samfundet til heder, sanskylligt gaga ock rätt fromma.

www.books2ebooks.eu